

SÄTEILYN LUMO – TAIDETTA, TIEDETTÄ JA TEKNIKKAA

Johanna Vähäpesola

Tekniikan museon uusi erikoisnäyttely käsittelee taiteen avulla radioaktiivisuuden historiaa ja sen sovelluksia. Samalla nousee esille yleisempi kysymys tekniikan hyvyydestä tai pahuudesta ja siihen liittyvistä eettisistä näkökulmista.

Säteilyn lumo – taidetta, tiedettä ja tekniikkaa -näyttely avattiin Tekniikan museossa 28.4.2010. Näyttely koostuu nykytaideteoksista ja dokumenttifilmeistä, jotka kertovat radioaktiivisuuden löytämisestä sekä siihen liittyvän tutkimuksen ja erilaisten käyttötarkoitusten historiasta. Näyttelyn on tuottanut ranskalainen tiedekeskus Le Pavillon des Sciences ja se on tuotu Suomeen yhteistyössä Säteilyturvakeskus STUKin kanssa.

Radioaktiivisuus on ilmiö, josta on vaikea puhua neutraalisti. Marie ja Pierre Curie, Hiroshima, Tšernobyl – säteilyn historiaan liittyvät henkilöt ja paikat herättävät vahvoja mielikuvia. Kuitenkin museonäyttelyssä yleensä pyritään käsittelemään aiheita mahdollisimman objektiivisesti, ottamatta kantaa puolesta tai vastaan. Toisaalta tekniisiin keksintöihin liittyvä eettinen ulottuvuus harvoin tulee edes käsitellyksi, mahdollisesti juuri tästä syystä.

Säteilyn lumo -näyttelyssä tasapainoa eri tulkintojen välillä on pyritty löytämään kertomalla kahta rinnakkaista tarinaa: taideteokset kuvaavat taiteilijoiden subjektiivisia tulkintoja ilmiöstä, kun taas dokumenttifilmit edustavat tieteellisempää, objektiivisempää näkökulmaa. Kuitenkin objektiivisuuteen pyrkimisen mielekkyys voidaan myös kyseenalaistaa, jolloin näyttelyissä on kenties mahdollista tuoda kuuluviin useita erilaisia ääniä.

Le Pavillon des Sciencesissa pyritään välittämään tietoa käyttämällä useita erilaisia lähestymistapoja. *Säteilyn lumo* -näyttelyn teokset ovat kahden ranskalaistuneen taiteilijan käsialaa. Piet.sO ja Peter Keene, joista jälkimmäisen kanssa tiedekeskus oli työskennellyt yhdessä jo aikaisemmin, käsittelevät erityisesti säteilyyn liittyviä eettisiä asioita teoksissaan, joissa tiede ja tekniikan prosessit ja esineet yhdistyvät taiteek-

Rubedon lailla Peter Keenen teos *Marie, Pierre, Marie, Pierre* esittelee kaksi säteilytutkimuksen pioneeria, tässä tapauksessa Marie ja Pierre Curien, joiden kasvokuvat pyöriessään sekoittivat toisiinsa. Kuva: Riikka Laitinen-Sorvari.

Piet.sO:n teokset XX-L ja Lyijyrouva kertovat muutoksesta suhtautumisessa säteilyyn ja radioaktiivisuuteen. Kuva: Riina Linna, Tekniikan museo.

si. Osassa näyttelyn teoksissa taitelijat ovat työskennelleet yhdessä, osassa erikseen. Lisäksi teoksiin kuuluu Piet.sO kirjoittamat runot, jotka avaavat kunkin teoksen käsittelemää tematiikkaa.

Piet.sO ja Peter Keene ovat ensi keran työskennelleet yhdessä vuonna 2001. Piet.sO on opiskellut matematiikkaa ja arkkitehtuuria Pariisissa. Vuodesta 1997 hän on työskennellyt päätoimisena taiteilijana ja tekee performansseja ja installaatioita, joiden teemana on usein metamorfoosi. *Säteilyn lumo* -näyttelyn teoksissa metamorfoosi ilmenee etenkin teoksissa XX-L ja Lyijyrouva. Näistä ensimmäinen kuvastaa 1900-luvun vaihteen valtavaa uskoa tieteseen ja innostusta uusista, säteileviä alkuaineita kohtaan, jälkimmäinen taas uskon horjumista ja jopa pelkoa, joita ydintekniikan käytännön sovellukset herättivät.

Peter Keene on opiskellut kemiaa ja hänen teoksilleen on ominaista sähkön ja sähkön varhaisten sovellusten hyödyntäminen. Esimerkiksi teoksessa Rubedo hän on hyödyntänyt radioputkia. Teoksessa keinotekoisesta radioaktiivisuuden keksineiden Irène Curien ja Frédérique Joliot'n kasvokuvat pyörivät sekoittuen toisiinsa. Stroboskoopista vaikutelmaa hyödyntävä välähtävä valo tekee vaikutelman, että pyörintä lakkaa ja kuvat erottuvat toisistaan.

Radioaktiivisuuden historia mahdollistaa tekniikan käsittelemisen laajempaan sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Ydintekniikka on erittäin kärjistetty esi-

merkki tavasta, jolla tekniikan kehittyminen on sidoksissa maailman politiikkaan ja yhteiskunnan ja ympäristön muutoksiin. Sinänsä neutraali keksintö muuttuu arvolutuneeksi, kun sitä käytetään ihmisten tuhoamiseen tai parantamiseen. Etenkin, jos kyse on samasta keksinnöstä.

Säteilyn lumo -näyttely on auki 9.1.2011 asti. Helsingin jälkeen se on esillä Nantesissa Ranskassa, aikaisemmin se on ollut esillä mm. Argentiinassa ja Sveitsissä.

Kirjoittaja on Tekniikan Waiheita -lehden toimittaja ja Tekniikan museon näyttelykoordinaattori.

<http://www.tekniikamuseo.fi/>